

Gerhard Löb fortæller: ”Afhopperne i Roskilde”

Gerhard Löb boede de første 14 år af sit liv i Tyskland. Da krigen begyndte sendte hans forældre ham i sikkerhed i Danmark, hvor han skulle være landbrugselev – chalutzim. De jødiske landbrugselever, der kom til Danmark som chalutzim, var børn på 14-18 år. De skulle lære landbrug og forberedes til at udvandre til Palæstina, hvor de skulle hjælpe med at etablere et moderne landbrug. Men før Gerhard kom så langt, blev Danmark besat, og det blev umuligt at forlade landet. Gerhard, og de øvrige jødiske landbrugselever i Danmark, befandt sig pludselig meget udsat; uden statsborgerskab i et fremmed land, med deres familier langt væk.¹ Gerhard var 18 år i 1943, da jødeforfølgelserne blev indledt. Her er hans historie om flugten til Sverige.

Samarbejdspolitikens tid er ude

Højskolen sluttede i april 1943; jeg var der vinteren 1942/43 - fra november til april - og kom så tilbage til gården. Så skete der det - der var noget der hed den 29. august - hvor regeringen gik af. De syntes ikke de kunne samarbejde længere med tyskerne. Der havde været samarbejdspolitik lige fra 1939 til 1943 og nu gik den altså ikke længere - regeringen kunne ikke være med. Den gik af, og tyskerne internerede alle officerer og de tilbageværende danske soldater, dem der var, i store haller, bl.a. i KB-hallen her i København og i Forum og forskellige steder. Vi havde jo vores lille flygtningeorganisation; den havde et kontor i Nørregade, som hele tiden stod i forbindelse med os via vandrelererne.²⁾

Og på det tidspunkt blev det altså klart, at tyskerne strammede grebet så meget, at vi på et eller andet tidspunkt vil komme i alvorlig fare.

Nu fik vi brev om at i det øjeblik vores vandreler fik et telegram fra København at "far var syg og vi skulle ud at rejse", var vi klar over, at tidspunktet var inde til at vi skulle forlade gårdene og klare os bedst muligt.

Opbrud

Dette telegram kom den 30. september 1943. Nu var far syg og vi skulle rejse. Jeg gjorde det at jeg pakkede kufferten med det samme, den smule jeg kunne have med mig, og spurgte om jeg måtte få nogle penge, for jeg fik jo ingen løn, kun lomme penge, 20 kr. om måneden, og det var ikke ret meget, selv i 1943.

De gav mig nu penge til at rejse til Sønderjylland til højskolen; der følte jeg mig tryggest selvom det var ned mod den tyske grænse. Jeg kom i et tog. Det var svært at komme til Sjælland fordi vi skulle over bæltet. Efter den 29. august var der placeret tyske vagter ved alle landgange ved færgerne og ved stationerne. Men jeg slog mig altså igennem og tog kasketten dybt ned over øjnene så de ikke kunne se mit sorte hår og mine brune øjne. Jeg tog ned til Sønderborg, der havde jeg en god ven fra vores højskoletid, han arbejdede der i et reservedelsfirma. Jeg gik ind til ham og sagde: "Goddav Hans". "Nå", sagde han, "kommer du her?" "Ja", sagde jeg, "og det ikke uden grund". "Tag hjem til mine forældre." De boede i Fynshav hvor højskolen også lå. Fynshav er en lille landsby på Als. Jeg tog bussen og blev vel modtaget. De skulle nok passe på og vi skulle nok få steder at bo selvom det blev skiftende steder og vi måtte ikke vække opmærksomhed.

Min kammerat, Dick, havde arbejde dernede, det havde han hele tiden haft efter højskolen. Han vidste ikke noget; havde ikke hørt noget, så han regnede med at tingene var i orden. Han var snedkersvend. Han forlod sin plads og vandrede så rundt på Als og fik forskellige steder at bo, også hos Hans' forældre samt i nogle tomme sommerhuse. Nu var der jo bare det, at det var i oktober, og der var ret koldt i de sommerhuse. Vi var nødt til at tænde ild for at kunne være der, og alene det vækker jo opsigt. Det måtte man passe meget på. Vi lånte masser af tøj. Holdt os i ro om dagen og flyttede om natten - f.eks. til to forskellige præstegårde, der åbnede sig for os. Sådan gik der 14 dage med det, og til sidst kom jeg på en gård længere ind mod Sønderborg.

Modstandsbevægelsen finder os

Og der blev vi fundet af illegale mennesker fra modstandsbevægelsen, der havde fået opsporet at vi var der. De ville hjælpe os over til Sjælland på et tidspunkt. Jeg siger "vi", men det var kun mig der var på den gård. Dick var på en anden gård. Der kom en mand i nattens mulm og mørke og præsenterede sig. Han var medlem af modstandsbevægelsen og skulle sørge for at få fat i Dick og mig, så vi kunne komme til København og finde en flugtrute derfra.

Der gik et par dage med det, og så kom vi tilbage til den ene præstegård hvor præstefolkene hed Peder og Inga Vigh-Petersen. Dem havde vi overnattet hos et par nætter i forvejen. De havde en tandem, som de stillede til rådighed. Den sad præsten og jeg på. Dick og modstandsmanden fik hver en cykel. Vi cyklede til Mommark; det var ca. 10 - 12 km, og

der gik en lille færge over til Fåborg, og derfra skulle vi så videre over til Nyborg. Det gik fint alt sammen. Vi kom på Mommark-færgen som den hed dengang og så sejlede vi over. Der holdt et tog, og der satte vi os langt fra hverandre. Vi måtte ikke tale med hinanden, ikke vække opsigt på nogen måde.

På Nyborg station kom der et tog fra Jylland, der standsede ved siden af. Jeg genkendte gennem vinduet nogle af mine kammerater. Vi lod som om vi ikke kendte hinanden, bare et lille nik. Og så kørte begge tog ned til færgen. Der stod tyske soldater, men der var også to fra modstandsbevægelsen der holdt øje med os - og soldaterne gjorde ikke noget. Vi gik bare op ad landgangen, og så var vi på færgen. I Korsør gik det også glat. Vi kom op i toget, og de to modstandsmænd gik gennem toget og holdt øje med os - nu var vi 6-7-8 stykker - spredt over hele toget. Og så havde vi faet at vide at vi skulle af på Valby Langgade. På det tidspunkt ville der komme nogen og hente os.

Ankomst til København

Vi stod så af ved Valby Langgade og der stod en, som havde et bestemt kendetegn. Han holdt vi os i nærheden af, han nikkede og gik så i forvejen, og vi fulgte sådan spredt efter, op i en lejlighed i nærheden. Der boede et ægtepar der var tilknyttet modstandsbevægelsen og som serverede kaffe og kringle. Vi skulle bare vente, så kom der nogle taxaer der kørte os til en "vågelejlighed" tilhørende Kommunehospitalet.

En vågelejlighed kunne benyttes af sygeplejersker i nattevagt. Men de var inddraget til fordel for flygtninge. Da vi kom derop, blev vi flere og flere, flere kom til, jeg tror det var som en almindelig lejlighed, bare med en masse sofaer. senge og badeværelse og køkken, jeg tror vi var 15-20 forskellige mennesker, nogen vi kendte og nogen vi ikke kendte, der var i den lejlighed i øjeblikket. Vi gik op; der var ingen elevator til 2. eller 3. sal.

Der var en forstanderinde der sørgede for det hele; og vi fik mad bragt derover, og der var en trafik af den anden verden. Det var utroligt at der ikke var nogen der lagde mærke til at der skete noget særligt i den lejlighed! Vi var jo ikke de første; og der kom flere hold efter os.

(...)

Tredje forsøg: Fanget

Så blev det ordnet den næste dag over Østerport - man kunne komme ind *under* Hovedbanegården og op ad de trapper der går op på selve perronerne fra S-togene, det kender I alle sammen, ikke? Og der var ingen bevogtning. Der holdt toget til Nykøbing, og vi deltes over alle de vogne der var. Og igen: Vi måtte ikke tale med hinanden og der blev holdt øje med os, og så kørte toget. Der gik nogle vagter, også tyske, langs med toget, men de lagde ikke mærke til noget.

Så på den måde var det jo godt organiseret, vi kom ned til Nykøbing Falster, og hotellet lå næsten lige ved siden af stationen; vi gik ind i gården og op ad en trappe og ind i et anvist værelse. Der var nogle nye der også skulle med. I det værelse der var kun os 6, og vi kunne lige være i en taxa, hvis det var rigtigt.

Men det var ikke rigtigt - der var noget galt, for der havde været nogen i forvejen som også skulle af sted, og der var to taxaer oprindelig - men nu var der kun en. De havde enten misforstået det, eller også havde de gjort det for at redde sig selv.

De to havde sagt til taxachaufførerne: "Du kan bare køre, der kommer ikke flere", og så kørte de. Han vidste, at han skulle køre til Stubbekøbing, og der skulle de med en fiskerbåd. Han var væk, og det bevirkede så at vi var *otte* til en taxa. Så vi sad på skødet af hinanden. Det var mørkt - og vi skulle altså også til Stubbekøbing. Og vi kørte og kørte ud i natten - taxaer havde jo blændede lygter dengang. Alle biler der fik lov at køre - de få der var - skulle have afskærmede lygter - der var kun en smal sprække med lys.

Da vi så var kørt et lille stykke ud ad landevejen, kom der en bil imod os, og idet den kører forbi. kunne jeg se det var en tysk bil, en tysk militærvogn, og så siger jeg: "Det er tyskere!" Men han kører bare videre. Og jeg vender mig om, så jeg kan se ud gennem bagruden; jeg kan se han vender, tyskeren, og kører efter os. Og så er jeg klar over den er gal. Han kom, efter os, overhaler os og kører på tværs af vejen - og spørger chaufføren hvor han skal hen - og det ... vidste han ikke. Nej, det var bare nogle der havde hyret ham. "Heraus!" sagde han, tyskeren. Og så stod vi på landevejen klokken 7-8 en oktoberaften. Der skulle vi bare stå og vente, vente en time, og så kommer der en tysk lastvogn med åbent lad - men dækket til med en presenning. Der skulle vi op. Og jeg havde fra mine værtsfolk - Inga og Peder Vigh Petersen - fået en lille seddel med til gode venner, de havde i Stockholm - en introduktion, om man kunne gøre noget for mig, når jeg nu kom over til Sverige, få mig anbragt et sted. Men jeg ville jo nødtigt have, at de skulle komme

i fedtefadet. Jeg havde dette stykke papir i lommen. Og da vi kørte, og jeg var på ladet bagved, begyndte jeg at hive det op og tygge det. Efterhånden som det blev mindre og mindre og mere opløst, kunne jeg spytte det ud af lastbilen

Vi blev kort til Vordingborg kaserne, som selvfølgelig var besat af tyskerne, og der kom vi ind i et lokale, hvor vi skulle være natten over, og sad ret op og ned på nogle stole.

Via Dagmarhus til Horserød

Næste morgen blev vi hentet af en tysk - ikke lastbil, men en personvogn eller to - ind til København, til Dagmarhus, som den gang var tysk hovedkvarter. Der kom jeg op på en etage, op på første eller anden sal. Der sad en dansker - forræder kan man sige, ikke? - og skulle afhøre mig om hvor jeg var fra, hvor jeg kom fra og hvor jeg skulle hen og alt det der. Jeg svarede med enstavelsesord, og så sagde han at nu kunne jeg komme ned i kælderen og betænke mig lidt. Der var nærmest tale om et trapperum eller et kosteskab. Der var vi to mand som ikke kendte hinanden. Vi sad så i mørke nogle timer, og det var blevet søndag morgen tror jeg nok. Så kom der en tysk bil igen og vi skulle bare følge med. Vi kørte nordpå gennem Lyngby, og op til Horserød, som var en lejr, som danskerne havde bygget, dels til kommunisterne som danskerne havde arresteret et år i forvejen - og dels til alle dem de havde fået besked på at sætte fast.

Det var nogle røde barakker med noget grønt imellem, og der sad vi så i flere uger. Der var en stor barak hvor der lå nogle madrasser, som vi skulle flytte fra den ene væg til den anden, og når vi var færdige med det så skulle vi flytte dem tilbage: sådan gik hele dagen. En dag kom der en mand fra det danske udenrigsministerium - han havde fået lov til at komme ind - og spurgte hvad vi hed og noterede det. Den danske administration var jo stadigvæk i gang efter at regeringen var gået af. Departementscheferne i de enkelte ministerier havde overtaget forvaltningen, og de var så de øverste chefer. Manden fra udenrigsministeriet spurgte hvad jeg hed - "Jeg hedder Gerhard Löb". "Ja det skulle De tage og gøre." Den vittighed har jeg selvfølgelig hørt før, men han sagde: "Jeg ved ikke hvad jeg kan gøre, men nu er De skrevet op, og vi ved De er her".

Forsøg på bestikkelse

Der var ikke forbud mod at skrive, men der blev censureret. Jeg meddelte Peder og Inga at det var gået galt, så de vidste det alle på højskolen, også forstanderen, og de holdt møde om det. De blev enige om at de ville samle nogle penge ind, og så prøve at bestikke

de tyske vagter for at få mig ud. Inga tog hele den lange vej nede fra Als og til Horserød - og prøvede på at besnakke den vagthavende.

Men der var altså ikke noget at gøre. Så hun måtte tage hjem med uforrettet sag.

Afgang - mod tysk koncentrationslejr

Nå, der gik nogle uger, så fik vi pludselig besked på at vi skulle smøre mad til 3 dage, tørkost, og så vidste vi hvad det betød: Afgang til Tyskland. Men der var nogen, der var blevet frigivet - de havde enten en dansk kone eller havde anden tilknytning - eller var ikke 100% jøder. Jeg var jo ugift, 18 år på det tidspunkt og havde ikke nogen mulighed for at komme ud. Men der var nogle af vores medfanger, en mand der var gift med en hollandsk kone, de havde boet i Holland et stykke tid ind i krigen. Så var der blevet for usikkert for jøderne i Holland, så de foretrak Danmark, det var meget bedre, meget mere sikkert.

Hun var hollandsk men talte flydende dansk. De havde to børn på 3 - 5 år, som også var med i Horserød og som også havde fået besked på at de skulle af sted til Tyskland. Om aftenen blev vi hentet i tyske lastbiler og kørt til Helsingør Station. Der var hængt en vogn på toget, en ganske almindelig vogn med kupeer til os. Og så var der 3-4 soldater der fulgte os hele vejen. De gik op og ned ad gangen. Toget standsede ved alle stationer, og hver gang gik tyskerne ud og patruljerede langs med vognene for at vi ikke skulle smutte.

Vi var tre, der talte om den historie, manden fra Holland havde fortalt om en fætter til hans kone det var lykkedes for at springe af toget i en lignende situation.

Den historie tog vi til os. På Østerport station blev vi omrangeret til et godstog med vores vogn som eneste personvogn. Vi kørte videre mod Hovedbanegården og derfra mod Enghave station, det var Vestre Fængsels station, og der holdt vi længe. Ved nitiden kom der en hel gruppe fanger fra fængslet. De blev lempet ind i godsvognene. Så kørte vi videre. Det viste sig at toget ikke standsede undtagen ved rødt signal. Men når det standsede gik tyskerne stadigvæk ud og patruljerede langs med toget.

Vi blev enige om næste gang toget holdt - vi kunne ikke se hvor det var, alt var mørkt, Danmark var mørklagt, der var slukket - næste gang toget holdt, springer vi ud hver fra sin kupe for at det skal gå hurtigere. Ikke mens det holder, men vi har opdaget at når toget sætter i gang springer de soldater der er udenfor op på trinbrætterne og står så lidt, og så smækker de døren - så er de inde. Det vil vi udnytte - den pause der går fra de står ved siden af det holdende tog og til de går ind i toget. Så vi aftaler, næste gang toget

holder, så springer vi fra hver sin kupe. Vi har sagt det til ham der var gift med den hollandske kone, han syntes det var helt i orden, og de skal nok lukke øjnene og de skal nok lukke vinduerne efter os. Vi der sprang, var i hver sin kupe. De andre kunne ikke flygte, men de havde fuld forståelse for at de løb den risiko at de ville blive straffet for at have overværet vores flugt uden at gøre anskrig. Men det tog de på sig, og de blev heller ikke straffet for det, det er en anden sag, men det kunne vi jo ikke vide på det tidspunkt.

Så sprang vi af toget

Toget holdt, og det holdt et stykke før Roskilde Station. Der ligger en kirkegård på højre hånd der hedder Østre Kirkegård. Det vidste vi ikke der var bare buldermørke, der var sort over det hele. Der var rødt signal. Tyskerne springer ud, og vi holder der få minutter. Så går toget i gang, vi hører tyskerne springe op på trinbrættet; det siger bum - døren. Det varer noget inden de kommer ned ad gangen og kan holde øje med os. Og i samme sekund hvor døren siger bum, er vi nede.

Vi er så heldige at køre med en gammel vogn hvor vinduet kan komme helt ned. Det var mørkt: vi kunne hverken se eller høre hinanden. Men som sagt havde vi netop aftalt, at hver skulle klare sig selv i det tilfælde at tyskerne opdagede vores flugt og var efter os.

Springet var altså lykkedes, og nu skulle man jo lige føle om man havde lemmerne i behold. Og det havde man; jeg havde slået mig lidt på albuen - det var overhovedet ikke noget at tale om. Jeg kunne se der var en skrænt, og den styrtede jeg opad. Og så var der et lille hegn som man kunne forcere, og så var der en kirkegård. Og det syntes jeg næsten var som det var bestilt; det mest fredelige sted her på jorden, det er kirkegårde. Der kommer ikke et menneske.

Og der gik jeg så et stykke tid, og de to andre som også var sprunget ud et eller andet sted ud for den kirkegård, de var væk, - det var også som det skulle være. Jeg hørte og så ingenting.

Så var det således at tyskerne havde dekretet udgangsforbud et stykke tid efter jødeforfølgelsen. De ville ikke have at folk gik på gaderne efter kl. 8 til om morgenen kl. 6, 7 eller 8. Så hvis det forbud stadig var i kraft så kunne man ikke gå ret langt på en vej eller en gade i Roskilde. Jeg vidste ikke engang om det var Roskilde; jeg regnede med det var Køge efter køreturens længde, men jeg kommer hen til en låge og går ud på en vej hvor der ligger huse, og selvom der er mørklagt kan man ofte se en sprække hvor der er lys.

Man må tage en chance

Klokken var over 10, og der var ingen gadebelysning. 4-5 minutter senere ser jeg en stor villa hvor der netop er en lille sprække med lys. Jeg tør ikke gå længere på vejen, så jeg ringer på for at spørge om man vil hjælpe mig. Jeg havde den overbevisning at de allerfleste var rigtige og gjorde hvad de kunne for at hjælpe både os og hinanden.

Der kommer en stuepige med sort kjole, hvid kappe og hvidt forklæde som i en gammel film. Hun blev helt forskræmt, for jeg stod der og var møgbeskidt i hele ansigtet. "Hvad vil De" sagde hun så: Hun troede jeg var en af dem der kom ind og skød folk. "Jeg vil gerne tale med værten". - "Hvad drejer det sig om? -"Ja, jeg må tale med ham; jeg er lige flygtet fra et tog." - "Uf!" Så smækkede hun døren i, og så stod jeg der igen.

Der gik kun kort tid og så stod han der - i smoking - og: "Hvor kommer De fra?" Jeg satte ham kort ind i sagen: "Jeg kommer fra et tog, der var på vej til Tyskland." "Kom ind, kom ind!" Pigen havde åbenbart sagt: "Der sidder en mistænkelig mand udenfor." Der stod ca. 30 festklædte mennesker i hall'en og kikkede på mig. Værten sagde: "De kan være ganske rolig, der er ikke en imellem dem De ikke kan stole på." Det beroligede mig sådan set midlertidigt; man kan jo aldrig være helt sikker når man ikke kender nogen, og så i hele det kor af mennesker. "Hvad vil De?" sagde han. "Ja," sagde jeg, "Jeg tror jeg vil i forbindelse med politiet". "Politiet?" sagde han, "det er de værste, for der ved man aldrig hvem man har at gøre med." "Jamen det er den eneste mulighed jeg har. Jeg satser på, at politiet er korrekt." "Jamen så vil jeg ringe til politiet, mens De går op i badeværelset og vasker Dem". Jeg blev nu stående for at høre om han virkelig ringede til politiet; det gjorde han. Så sagde han: "Ja, de kommer, om lidt kommer der to mand , og De kan være ganske rolig; det er de rigtige folk jeg har faet fat i." Roskilde var ikke større dengang end at alle kendte alle. Jeg gik op og vaskede mig, og da jeg kom ned og havde ventet lidt kom politiet, klappede mig på ryggen og sagde: "Til lykke med Deres flugt!" Det var dejligt at høre. "Vi skal nok tage os pænt af Dem, De skal ikke være nervøs, vi ordner det. Vil De følge med os?" Ja, det ville jeg gerne, og jeg fulgte med de to mænd, en på hver side, til politistationen på Stændertorvet.

Da vi kom indenfor, spurgte de om der var flere. Jeg svarede: "Ja, der er to foruden mig, men vi har aftalt at sprede os." "Jamen så kører vi ud med en patrulje. Vi vil prøve om vi kan finde dem." Det gjorde de så, og så sagde de: "Vi har ingen plads andre steder end i detentionen, så der må De altså overnatte. Vi kan ikke gøre det bedre, men så får De morgenkaffe i morgen, så klarer vi det."

Jeg fik nu en briks, og der sov jeg så - jeg lod da som om jeg gjorde det, jeg lå der da; jeg ved ikke om jeg sov. Klokken 3 om natten kunne jeg høre stemmer og nøgleraslen, og så viste det sig at den ene af de to andre havde de fundet. Han forklarede mig - han var fuldstændig stakåndet, han var frygtelig nervøs - at han havde set en bil der kom kørende hen ad vejen. Det var uden for Roskilde, han havde set den flere gange, og hver gang han havde set den havde han smidt sig i den anden grøft, - han havde set den på lang afstand, og så kunne politibetjentene jo ikke finde ham. Men til sidst havde han smidt sig så sent så de havde set skyggen af ham og var lige efter ham. Han havde rystet over hele kroppen og de havde beroliget ham og havde sagt: "Vi har fundet en af dine kammerater; han ligger og sover trygt derhjemme. Så du kan bare komme med os" - og det gjorde han så og det var helt i orden.

Den næste morgen fik vi morgenkaffe, og så sagde de: "Vi har et problem, og det er, at kl. 8 skifter vi vagt, og der kommer en som vi absolut ikke kan stole på. Så I skal ud herfra inden 8."

Overladt til Tholstrup

"Ja, men vi kender et sted hvor manden er modstandsmand - eller rettere der kommer en der er med i modstandsbevægelsen; han kommer og henter jer og går med jer hen til en villa, hvis ejer han har talt med i forvejen, og de vil gerne huse jer begge to." Og der kom en mand klokken 8 og ledte os ud ad Frederiksborgvej - langs med fjorden til en villa, som var ostehandler Tholstrups - Blå Castello. Det firma der laver den er stadig i familiens eje.

Det var nogle utrolig søde mennesker, og de havde et lille blokhus med en have der gik ned til fjorden, og det fik vi helt for os selv, og der kunne vi altså være om natten, og de måtte jo også tænde lidt op, men det var ikke ret meget vi behøvede, så kunne de slukke for lyset fra villaen og så havde de det signal at i det øjeblik de skulle blive udsat for sporing fra tyskernes side, så ville de blinke. Men der skete ikke noget af den slags.

Der var vi et par nætter, og vi havde det vældig hyggeligt dernede. Men den modstandsmand som havde fået os anbragt der, havde i mellemtiden været i forbindelse med Falcks Redningskorps og aftalt med dem at stationslederen - som hed Arboe Rasmussen - skulle køre os i en ambulance til København - til et nyt flugtforsøg.

Dagen efter kørte Arboe Rasmussen mig til København, ind til Kommunehospitalet, samme sted hvor jeg havde været en gang før.

"Indlagt" på sygehus

Da han kom, havde han en uniform med; den fik jeg på. Min ven var frygtelig nervøs; han var hvid som et lagen, og han rystede over hele kroppen, så han fik en lille beroligende indsprøjtning og en bandage om hovedet og blev lagt på båren i ambulancen. Jeg sad fremme hos chaufføren, og vi kørte frem mod København, og der blev vi indlagt som patienter under falsk navn. Mit patientnavn var Bent Holm, og der eksisterer en indlæggelsesseddel som jeg selv har fået udleveret; jeg blev ansat på Kommunehospitalet senere efter krigen. Der står Bent Holm, forsikringsagent, Strandboulevarden.

Vi blev altså indlagt på en afdeling på hver sit værelse, og lå der et par dage, og både overlæger og sygeplejersker var underrettet. Når der var stuegang så nikkede lægen lige og sagde: "Dem skal vi se nærmere på" og alt det der. Vi forstod hinanden.

Sverige - endelig!

Så en skønne dag kom der en mand og sagde: "De er blevet udskrevet; De skal ind på et senere tidspunkt". Nå, jeg stod jo op og sagde farvel til gutterne på stuen, der var 6 eller 12 senge, og tog af sted, og de smilede lidt som om de alle sammen vidste besked om at det altsammen var det rene fup. Men sådan var det dengang: det kunne man komme ud for; det tog de med godt humør.

Og så blev vi hentet i taxa igen, og mens vi stod og ventede på den - det var nede i stueetagen i et værelse - så kom den tredje som var flygtet! Han kom ind og sagde: "Nej, er I her" og vi sagde: "Nej, kommer du der, hvor har du været?" Han var gået fra Roskilde, op til en præstefamilie i nærheden af Helsingør, så det er et godt stykke vej. Han var gået hele natten og havde også set en bil, der kørte langsomt; men han troede selvfølgelig at det var en tysk, så han smed sig i grøften, men han havde politiet ikke fundet, og han kom hen til den præstefamilie som Lian kendte der, og han kom så også i forbindelse med modstandsbevægelsen; de vidste hvor han var; han blev hentet der og så kørt ned til os.

Vi kørte i taxa til nord for Helsingør, hvor der var nogle private haver der gik ned til vandet, og der lå der en politibåd. Dengang var der noget der hed kystpolitiet, og de var jo stadig i funktion, og der var en politibetjent der sejlede os over til Helsingborg;³⁾ vi kunne se lysene ovre på den anden side, og se dem før tyskerne. De tyske både havde tændt lyskastere i kors. Nu sejlede vi lige igennem korset fornedet hvor der var helt mørkt, og

således kom vi til Helsingborg til noget der hed en forlægning, hvor vi kunne komme lidt til hæfterne og fik udleveret noget udstyr. Jeg havde kun de klæder, jeg gik og stod i. Men hos svenskerne var alting mægtig organiseret.

- 1) Gerhard Löb modtog det sidste brev fra sine forældre i 1942. De skriver:
”Vor kære dreng. Tak for dit sidste brev. Desværre maa vi meddele dig, at det vil vare længe, før vi maa høre fra dig igen. I dag til morgen fik vi det budskab, at vi maa rejse bort en af de nærmeste dage. Altsaa, kære dreng, behold os i godt minde og fortsæt med at være flittig og ærlig., Maaske ser vi snart hinanden igen, saa at vi kan blive sammen resten af vort liv. Din far og mor.”
Senere fandt Gerhard ud af, at hans forældre blev deporteret til en koncentrationslejr ved Riga d. 21. januar 1942. En overlevende fra koncentrationslejren fortalte efter befrielsen, at Gerhards forældre var blevet beordret ud i en skov og skudt.
- 2) Vandrelærerne besøgte de jødiske landbrugselever på de forskellige gårde og videregav informationer fra organisationens kontor.
- 3) Den politibetjent, der sejlede Gerhard Löb til Sverige blev senere skudt, da han var på vej med en illegal transport. Nazisterne fik fat i båden, politibetjenten prøvede at skyde sig fri, men blev selv dræbt.

Gerhard Löb med sin mor Frieda

Om kilden

Gerhard Löb fortæller: ”Afhopperne i Roskilde”

I kilden fortæller Gerhard Löb om sin dramatiske flugt. Det lykkes ham at komme fra gården i Jylland til København, hvor han, med hjælp fra modstandsfolk, rejser videre mod Stubbekøbing. Men Gerhard og hans rejsefæller bliver opdaget og taget til fange af tyske nazister, som sender dem til Horserødlejren. Her tilbringer Gerhard nogle uger, inden han får besked på, at han skal sendes i koncentrationslejr Tyskland. Rejsen skal foregå med tog, og undervejs lykkes det på mirakuløs vis Gerhard at springe af toget og fortsætte sin flugt mod Sverige.

Gerhards oplevelser er beskrevet dels af ham selv i små erindringsnoter, i breve og på en båndoptagelse, dels i breve til og fra vennerne i Jylland og i en bog af Jørgen Hæstrup. Henrik Selsøe Sørensen har færdigredigeret en række af disse kilder og samlet dem i Selsøe/Löbs slægtsbog. ”Gerhard Löb fortæller: ”Afhopperne i Roskilde”” er gengivet med tilladelse fra Familien.